

Orð aftur um »Orð og mál«

Frálíkt hugskot hjá útvarpinum hetta við málsliga ábitinum hvønn gerandis-morgun. Men at koma á tal við alt Føroya fólk um tað, sum meira enn nakað myndar okkum sum tjóð, er stór ábyrgd hjá teimum, sum taka hana upp á seg

Tíðliga í hesum mánaði boðaði ein av okkara nýggju málfrøðingum - haldi, tað var Jógván í Lon Jacobsen - í hesari útvarps-sending frá, at hann hevði funnið nýtt orð fyri centri-fugu. Orðinum bilti onki, og ynskiligt er eisini at finna føroyskt heiti í føri sum hesum. Men er tað ikki í so til-vildarligt bara at tveita nýtt orð út millum fólk við við-merking sum »hetta er mitt «boð», og so kunnu tit »take it or leave it«? Hava vit ikki eina málnevnd, sum kann taka støðu til slík upp-skot, áðrenn málfrøðingur soleiðis ex cathedra boðar frá nýrri? Mær rann í huga, at munur var á, tá ið M. A. Jacobsen kallaði menn til fundar at finna fø-royskt heiti fyri danska orðið »spejder«, enska scout, sum nú hjá okkum eitur skóti.

Úttan at vilja koma mær leikmanni upp í hendan bólk av málkønnum vala-fólki, skal eg tó viðganga í tónleikasending at hava dittað mær at koma við hug-leiðing um orð. Talan var um hesar smáu grammofon-plátur, sum um allan heim bera heitið CD, t.e. compact disc. Ivalyst er tað góður málpolitikkur at vilja varðveita orð, sum or-sakað av broyttum arbeiðs-og samfelagsviðurskiftum eru um at hvørva úr málin-um, við at geva teimum nýtt innihald. Men tað mátti verja tað mes natúr-liga í hesum føri at brúkt føroyska orðið diskur, í skrift kanska tónadiskur ella ljómdiskur, sum íslending-ur nýta. Fløguheitið kundi verja varðveitt á annan hátt, t.d. steinflogur á taki, gólv-flogur at stiga og ganga á o.s.fr.

Men nú aftur til málsligu morgunsendingarnar. Í að-ari viku tókti mær, at Hjalmar Petersen, sum hevur staðið so fyrri skotum fyri sítt orðabókaavrik, hevði í so nógv lyndi til at nýta hetta mikrofonhøvi til at verja sínar áskoðanir. Við-vikjandi innlæntum orðum, sum hann tekur til, tykst grundsjónarmiðið at vera, at heit danið er hesi fremmandarorð eru ein

málsligur veruleiki hjá okk-um - »tey eru komin fyrri at vera, og vit behøvast tey«. Veruleikin er tó tann, at ta ikki minst hevur styrkt um okkara málsliga samleika - í fyrri ári hevði eg havt skrivað *identitet* -, at hópurin av donskum mál-iskum eru ríknar á dyr. Fólk ynskja eisini nógv meira, enn tú fyrri fáum árum hevði hugsað tær, at brúka føroysk heiti í staðin fyri fremm-andaorð - »tey «innlæntu».

Fyri bert góðum 10 árum síðan góvu vit stovninum, sum er mitt arbeiðspláss, heitið Føroya Musikkskúli - í dag hoyrir tú ikki fólk tosa um *musikk*, men um *tónleik*. Fjórðungi væntað, at orðið *ljóðfjór* fór at vinna sær sæti í málinum, men ídag sært tú oftari hetta orðið á prenti enn orðið *musikkinstrument*. Jú, fólk, serliga tey yngru, hava - ikki *interessu*, men - *áhuga* fyrri at vanda sær um orða-valið. Ynskiligt má tó, sum nevnt, vera at duga sær hógv og ikki at gerast sekteriskur hvørki hendan ella hin vegin.

Undir orðaskiftinum, eftir at nýggja orðabókin var út-komin, var Hjalmar eisini á forsiðuni í Dimmalætting við hesum, at fremmandar-orðini vóru ein málsligur veruleiki, sum vit bara máttu viðurkenna, og hann nýtti sum dømi orðið *revolu-tión* (hví ikki *revilusjón*?). Hvør skrivar í dag anhað enn *kollvelting*?

Annan morgun kom Hjalmar inn á danska y-ljóðið - haldi hann nýtt orðið *typa* sum dømi. Her var eitt ljóðglopp í okkara máli, sum natúrligt var at fylla út. Hví tað? Íslending-ur hava ikki hetta ljóðið í sínum máli, og bretar við sínum almikla málsliga fjøl-broytni hava tað heldur ikki. At ávirkanin úr donskum her tó hevur verið so sterk, at vit mugu liva við veru-leikanum, man tó ikki gera so nógv, men áttu vit ikki heldur at hildið eitt sindur aftur og vant okkum til at framborið orð sum t.d. rytma við í-ljóði?

Óg hví nýta hesa serstøku sendingarløtu til at læra

okkum at benda »nýfø-oyksa« orðið *sjalu*? Tá ið vit minnst á, hvussu mál-røktarmaður okkara fram um allar nú á døgum, Jóan Hendrik Winther Poulsen, í sínum sendingum »Orða-bókin« kundi rúnarbinda fólk í hálfar timar og kort-ini ikki fekk borið alt fram, sum honum lá á hjarta, er tað eyðsæð, at tað stendur ikki á hjá so mongum mál-frøðingum at finna fram aktuelt tilfar um málnýtslu til hesar triggjar minuttirnar. Sera áhugavert var tað so-leiðis at lýta á Anfinn Jo-hansen í gjármorgun, tá hann gav okkum eina máls-liga og mentunarliga lýsing av orðinum og fyrbrigdin-um *pálmi*.

Seinastu viku var aftur nýggjur málfrøðingur at hoyra, Marius Staksberg av navni. Honum hugsi eg, at mong høvdu ilt við at fylgja. Hann læt okkum fyrsta morgunin hoyra um lexem og leksikalsk orð, annan morgunin skuldu vit læra um idiom og tað, sum idio-matiskt er, og triðja morg-unin vóru vit aftur á skúla-bonki, og nú var evnið syn-taksur. Tað er tó ikki fyri-lestrasalin á Føroya Frø-skaparsetri, sum talað verður til, men til okkum van-ligu føroyingar, sum eru fegnir um soleiðis at fáa ein málsligan vitaminbolla om-an á morgundrekka, áðrenn farið verður til arbeiðis.

Slikar hava vit eisini fing-ið t.d. frá Vár í Ólavstovu, eitt nú tann morgunin hon

minti okkum á, at tað enn er vánaligt føroyskt bert at nýta fyrisingina frá í sam-bandi við bygdar- og oyggj-arnevni, siga t.d. »Eg eri frá Havn, frá Suðri, frá Tvø-oyri, frá Toftum o.s.fr.«, at vit eiga at hava í huga, at býrt tú í Havn, so kemur tú úr Havn, býrt tú í Suðri, kemur tú somuleiðis úr Suðri. Býrt tú á Tvøroyri ella á Toftum, so kemur tú av Tvøroyri og av Toftum. Hendan nógv nýtslan av fyrisingini frá kemur iva-leyst úr donskum; men býrt tú við Ljósáir ella við Gjógv, so skalt tú siga frá á før-oyiskum eisini - frá Ljós-áum og frá Gjógv. Slíkar áminningar eru praktiskar og gagnligar.

Fríggjamorgunin kom Marius Staksberg inn á nak-að, sum eftir minum tykki er áhugavert og týðningar-mikið. Hann greiddi okkum frá, at hvørsfallið burtursæð frá fóstum vendingum má sigast at vera burturdottið úr okkara máli. Tað er so-statt óføroyskt, tá ið menn kanska halda tað vera meira mergjað og hátíðarligt at nýta hvørsfall í staðin fyri fyrisingarlíð og í summum fómur hvønnfall - dømi: ikki *tala prestins* og *dóttir Mikkjals*, men *talán hjá presti* og *dóttir Mikkj-al*.

Samanumtikið munnu vit vera fleiri, sum vilja geva hesum yngru málfrøðing-unum rætt í tí, at vit nógv meira eiga at virða og viður-kenna okkara egna livandi talumál, tó so at vit, sum áður sagt, eiga at byggja borð móti báru, har út-lendski ágangurin leikar mest á.

Eitt evni, sum fólk illa tora at nerta við, er okkara alt ov stivna og veruleika-fjára skriftmál. Haldi meg hóma, at Hjalmar Petersen heyr, visandi til Dr. Jakob-sen, ber inni við seg eina nýhugsan um ábøtur. Neyv-an verður tað gamansleikur at geva seg í holt við, men tørvurin er har.

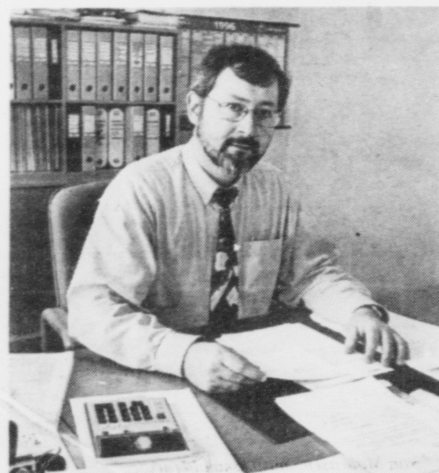
Ólavur Hátún

16 steypadystir vera á páskum

Fótbóltskappingin er rættiliga byrjað, og í løtuni verður spælt í kappingini um Løgmannssteypið. Seinasta vikuskiftið byrjaði bólkaspælið, og um páskmar verða 2 umfór í kappingini, tilsamans 16 dystir. Soleiðis verður spælt:

Bólkur 1	Dato	Dystur	Dómari
4. apríl	B36-B71		Tummas Pauli Olsen, GÍ
4. apríl	TB-SÍ		Petur Hans Joensen, KÍ
8. apríl	SÍ-B36		Jónfinn Olsen, MB
8. apríl	B71-VB		Birgir Sondum, B36
Bólkur 2	Dato	Dystur	Dómari
4. apríl	GÍ-VB		Lassin Isaksen, KÍ
4. apríl	FSV-LÍF		Oddmar Andreassen, HB
8. apríl	LÍF-GÍ		Jóhan Carl Dam, HB
8. apríl	VB-FSV		Petur Hans Joensen, KÍ
Bólkur 3	Dato	Dystur	Dómari
4. apríl	B68-NSÍ		Suni Johansen, SÍF
4. apríl	ÍF-Royv		Niklas á Líðarenda, GÍ
8. apríl	Royv-B68		Tummas Pauli Olsen, GÍ
8. apríl	NSÍ-ÍF		Oddmar Andreassen, HB
Bólkur 4	Dato	Dystur	Dómari
4. apríl	HB-Sumba		Jónfinn Olsen, MB
4. apríl	KÍ-EB/Str.		Birgir Sondum, B36
8. apríl	EB/Str.-HB		Lassin Isaksen, KÍ
8. apríl	Sumba-KÍ		Kim Ejdesgaard, Fram

Nýggir nevndarlimir

Landsstýrið hevur valt sínar báðar nevndarlimirnar í Fíggjargrunnin frá 1992. Teir eru John P. Daniel-sen, skrivstovustjóri hjá SEV, sum er valdur til næst-formann. Hin nýggi nevndarlimurin er Jógván Ellef-

sen, advokatur.

Teir avloysa ávikavist Jal-grim Hilduberg og Johan K. Joensen, sum báðir fóru seg undan afturvali.

Danska stjórnin velur tveir nevndarlimir, og danska stjórnin og lands-

stýrið velja í felag formann-in.

Formaður er nú Knud Heinesen, sum tók við 1. apríl.

Nevndin er vald fyri trý ár.